

IN NOMINE JESU
De
AUGUSTANÆ CONFES-
SIONIS GERMANA ANTI-
QUITATE,
P R A E S I D E
V V I L H E L M O L Y S E R O D . & P . P .
pro Licentia summos in S. Theol. conse-
quendi bonores
publicè respondebit
19. Jun. H. pro & pomeridianis
M. EUSEBIUS BOHEMUS CYGNÆUS
verbi divini in Parochiali templo Witteber-
gensii minister.

WITTEBERGÆ,
Impensis JOHANNIS BERGERI, Bibliopolæ.
Charactere JOHANNIS RÖHNERI,
ANNO M DC XXXII.

XVII.

oll. diss. A
92, 31

SLUB
Sächsische Landesbibliothek –
Staats- und Universitätsbibliothek Dresden

Thesis I.

UT pura verbi divini prædicatio cum legitima Sacramentorum administratio ne infallibiles veræ Ecclesiæ notæ sunt: ita vicissim ingenua veritatis confessio & Sacramentorum usurpatio, quia interna cordis fides hominibus abscondita, quis istius Ecclesiæ membrum sit, indicat. Sic Philippus, *Act. 8.35. Evangelizabat Iesum: Eunuchus verò confessionem suam edebat, v. 17. Credo filium DEI esse IESUM CHRISTUM;* atq; dein à Philippo Baptismum suscipiebat.

I. Ita ergò Apostoli in concionibus primo & deinceps scriptis præcipua fidei, quæ creditur, id est, doctrinæ fidei capita suis auditoribus proposuerunt, ceu & pleraque in compendium contracta, *Act. 2.3.4.1. Pet. 3.* conjunctim fermè habentur: his cum assensum alij præberent, alij denegarent, ut illos, qui per fidem, qua creditur, Ecclesiæ veræ membra reddebantur, à reliquis, quantum per hypocrisim liceret, separarent, fidei confessionem ab iisdem reposcebat.

II. Summaque erat primis duobus seculis ut inter scripturam & vivam in Apostolicis Ecclesiis prædicationem; ita & ex alterutra vel utraq; haustam confessionem Harmonia. Sic Irenæus expressè, *Evangelium præconiaverunt, & post in Scripturis nobis tradiderunt l. 3. c. 1. hanc prædicationem & τὰυτην fidem Ecclesia ἐπιμελῶς conservat & ὄμοίως τῷτοις credit & συμφένως τὰυτα prædicat, docet & tradit. Id. l. 1. c. 3.* Et Tert. de præscript. p. 82. 83. ab Ecclesiis apud quas ipsæ authenticæ literæ recitantur, voxq; sonat, & nominatim Romana, quid didicerit, quid docuerit, requirere jubet. Unde & omnia ista, literæ, vox, confessio, meritò Apostolica dicuntur.

IV. **Confessio** hæc cum esset publicum Christianismi

testimonium, quo indicabant pijs confessores sese Christo regi operam militarem navare, & diaboli ac satellitum illius hostes juratos esse: cumq; credentes hac fidei professione, ceu signo castrensi in castris militantis Ecclesiæ sese mutuè agnoscerent, & ab adversorum castrorum militibus separarent, σύμβολον dicta fuit. Quod nomen in Patribus qui post Nicenam Synodum scripsere admodum frequens, in antiquioribus verò à nobis non fuit, in hac quidem materia, observatum.

V. Etsi verò & hoc concedamus in isto Symbole præcipua fidei capita collecta esse, unde à collectis convivalibus quidam nomen deductum censem: attamen præcedens appellationis ratio & nomini, alias enim σύμβολη secundum classicos authores omnes (teste ipso Henrico Stephani licet posteriore derivationem præferente) non σύμβολον dicendum foret, & rei ipsi, ceu ex dictis patet, magis congruit.

VI. Incertum enim an statim ab Ecclesiæ primordio totidem verbis conceptum fuerit, atq; jam in Ecclesiis recitatur: aliter omnino ab Irenæo, l. 1. c. 2. & l. 3. c. 4. aliter à Tertulliano de prescript. p. 73. & 83. & de velandis virgin. ab init. p. 385. aliter ab Origene l. 1. τότες ἀρχῶν in proem. refertur: & cum bis ab Irenæo, ter à Tertulliano proferatur, semper variatis verbis fit & sententiis: quin ne posterioribus quidem seculis planè invariatum Symbolum legimus, quod ad oculum patebit, si quis Ruffinum in Exposit. Symboli, Epiph. Haer. 72. ante med. Max. Hom. de Symb. Bib. Pat. T. 5. part. 1. Petrum Chrysologum Ser. 26. Bib. P. T. 5. par. II. aliosq; secum invicem conferat.

VI. Fatetur id Ruffinus in Expos. Num. 3. in quibusdam nempe locis propter hæreticos quedam addita: & cum ipse recitet & exponat Symbolum, ita ut Aquileiensi habebatur Ecclesia, omittit in I. Art. creationem: in II. conceptionem, passionem, mortem, & Epitheton omnipotentis patris alioqui additum: in III. Sanctorum communionem & vitam æternam. Sic articulum de descensu ad Inferos multos doctores, imò integras Ecclesias omississe notum est. Quod omnino fieri

niō fieri non potuisse si Ecclesia in edenda haē confessione, ad certa verba & sententias alligata fuisset. Et quid multis opus, non ad verba sed rem habitum fuisse in confessione respectum disertē Irenaeus afferit l. i. c. 3. Una, inquit, atq; eadem fides, nec qui de ea uberrimam orationem habere potest, exuberat, nec qui pauca habet quæ dicat, eam imminuit.

VIII. Incertius ergo est ab Apostolis ipsis Symbolum ita compositum esse; de quo tamen nullatenus dubitandum censet Fevardentius in Not. ad lib. i. c. 2. Irenaei, cum auritus & oculatus testis sit Clemens Romanus Epist. 1. & Apostoli ita decantarint in Liturgia Jacobi: cui si addas ex T. i. Bibl. Patrum. Missam Marci & Petri augebis spuriorum testium numerum. Sanè scimus confessionem hanc ad Apostolos referre Quarti & sequentium seculorum Scriptores Ruffinum, l. d. Hieron. in Ep. ad Pammach. l. 3. f. 79. Ambros. ser. 38. Paschaf. Diac. Rom. Tom. 5. Bibl. P. p. 734. Isidor. l. 2. de Ecelef. Offic. c. 23. Fortunatum, T. 6. Bibl. par. 2. p. 381. (quæ ex Augustini lib. i. in Symb. & Ser. 181. afferuntur dubiæ sunt fidei) sed quo sensu supra diximus & infra audiemus.

IX. Certè idem Elogium Symbolo Niceno, Lucifer Calaristanus, de non parcendo in DE U M delinquentibus T. IV. Bibl. Pat. p. 172. & Job. Caß. l. 6. c. 4. de in car. T. 5. par. 2. Bibl. Pat. p. 77. tribuunt, quorum ille hanc esse fidem Apostolicam Evangelicamq; afferit; hic, Symbolum id ab Apostolis D & I conditum esse dicit: quod ratione materiae ex Apostolicis scriptis desumptæ & harmonici consensu omnino accipiendum est.

X. Illud verò incertissimum est, quod quinto demum seculo Leo Ep. 13. T. 5. Bibl. Pat. par. 2. p. 882. scribit duodecim Apostolorum totidem signatam esse sententiis: quo adhuc confidentior is qui Ser. 115. de Tempore T. 10. August. conscripsit (Augustini enim non esse Erasmus A. omittens indicat, Lovanienses disertē fatentur & res ipsa loquitur) cui libet Apostolorum suam assignans particulam. Unde tandem nata est monstrosa illa Symboli derivatio: dicitur a fin quod est con & bolum, quod est frustrum, quasi frustrorum, id est capitularum vel particularum fiduci collectio: a fin quod est

oen & bolos particula vel morsellus, quasi particularum colle-
gio ut dicit Gab. dist. 25. q. un. art. 1. l. 3. Hinc Symbolum A-
postolorum dicitur, quod quilibet eorum particulam aliquam,
quasi bolum suum apposuit: quod ita summo labore D. Alten-
staig in suo Lexico annotavit; & ut ad perpetuam conserva-
retur posteritatem Lic. Tytz. suum quoq; laborem & studium
impedit.

XI. Quam distributionem ante Scholasticos apud cer-
tum authorem non invenies, cum ipso undecimo seculo
Bruno Heripolensis T. XI. Bibl. Pat. p. 270. tantum undecim
articulos enumeret, ceu & in assignatione valde variant,
quod vel ex collatione duorum, fictitij illius Augustini, &
Scoti dist. 25. in 31. sentent. q. 1. liquet.

Juxta August.

Petrus. Credo in Deum Patrem Credo in unum DEum, patrem
omnipotentem.

Juxta Scotum.

omnipotentem creatorem cœli &
terre.

Johan. Creatorem cœli & ter- Et in J. Chr. filium ejus unicum
ræ. Dn. nostrum.

Jacobus. Credo & in J. C. fi- Qui conceptus est de Sp. S. na-
tum ejus unicum Dn. nostrum. tus ex Maria virgine.

Andreas. Qui conceptus est de Passus sub Pontio Pilato crucifi-
Sp. S. natus ex Maria virgine. xus, mortuus & sepultus.

Philippus. Passus sub Pontio Descendit ad inferna.

Pilato, crucifixus, mortuus &
sepultus.

Thomas. Descendit ad infer- Tertia die resurrexit à mor-
na, tertia die resurrexit à mor- tuus.
tuis.

Bartholomæus. Adscendit ad Adscendit ad cœlos, sedet ad
cœlos, sedet ad dextram DEI dextram DEI patris omnipotens.
patris omnipotens.

Matthæus. Inde venturus est Inde venturus est judicare vi-
judicare vivos & mortuos. vos & mortuos.

Jacobus Alphœil. Credo & in Credo & in Spiritum Sanctum.
Sp. S. sanctam Ecclesiam Ca-
tholicam.

Simon

Simon Zelotes. *Sanctorum, Sanctam Ecclesiam Cathol-
communionem,*
Remissionem peccatorum. *Sanctorum Communionem.*
Judas Jacobi. *Carnis resur- Remissionem peccatorum.
rectionem.*

Matthias. *Vitam eternam.* *Carnis resurrectionem, & vi-
tam eternam.*

(secundum aliquos Thomas)

Vides duos vix in duobus membris convenire, unde incertitudo hujus opinionis oppidò patet, Approbamus ergo judicium Durandi in lib. III. Dist. 25. q. 2. n. 9. Alii assignant distinctionem & numerum articulorum secundum numerum Apostolorum, qui primum symbolum considerunt, sed quia talis assignatio per accidens est, & minus artificialis, ideo dimittatur.

XII. Illud verò certum est & indubium, licet eodem hoc ordine & totidem verbis Symbolū ab Apostolis compositum esse probari nequeat: ad Apostolos nihilominus & ad Sp. S. per Apostolos loquentem & scribentem, non tantum quoad sensum (quod cum aliis veris Symbolis, Symbolicisq; libris ipsi commune) sed etiam quoad ipsa verba referendum esse; Et ut ex Apostolicis concionibus conceptum, idem quod acceperat, veluti Echo fideliter referebat: ita postea id ipsum ex Scripturis Apostolicis itidem descriptum, & in libros relatū meritò Apostolicū censi debet. Quod disertis verbis afferit Eusebius Gallicanus. T. 5. Bibl. Pat. part. 1. p. 552. Hom. de Symbolo; de canonicis itaq; lectionibus facta est in unum pretiosa collatio. Ecclesiarum patres de populorum salute solliciti ex diversis voluminibus Scripturarum collegerunt testimonia, &c. Idem afferit lib. 1. in Symbolum T. 9. Aug. & Hom. 181. de temp. T. 10. Aug.

XIII. Atq; ideo summæ sacrosanctæq; authoritatis apud omnes Christianos semper fuit, est & erit, cum nihil aliud sit quam ipsa fides Apostolica Apostolorum verbis repetita, & sicut in concionibus & scriptis, ab Apostolis doctoribus; ita in Symbolo & Confessione à nobis eorum auditoribus proleta. Ut jam nil dicamus de universalitate ejusdem
tum

tum ratione dogmatum quæ præcipua continent omnia; tum ratione Christianorum omnium omni tempore id recipientium, inde ab ultima Ecclesiæ memoria, illa enim verborum varietas & articulorum quorundam omissio supra producta, tam non impedit fidei unitatem, quam non impedit in Apostolorum scriptis & concionibus, quod nunc plures, nunc pauciores articulos, nunc his aliis nunc verbis proposuerunt.

XIV. Fute ergo est cavillum *Ulenbergij cauf. 19. p. 634.* & aliorum Pontificiorum, quod credere symbolo nolimus, vel salvis nostris hypothesisibus non possimus, quia Apostolicum Symbolum ita in contextu Scripturæ non contineatur, nec traditiones à nobis acceptentur. Cum omnino statuamus & vivâ voce ab Apostolis primo traditum, & in Scripturæ ab iisdem relatum, totidem verbis, licet non in uno loco, in Scripturis contineri; & ab Ecclesia nil quoad rem vel verba, sed solum historicam testificationem & ad posteros hoc in ordine propagationem additam esse.

XV. Non etiam ferendam censemus Arminianorum, quam quærunt libertatem, qui ne quidem Symbolum Apostolorum pro præscripto fidei haberi volunt; imò penè credi Apostolica auctoritate scriptum non fuisse quod *Nicol. Vedelius l. 2. de Arcanis Arminianismi* ipsis imputat. Et *Sib. Lubbert.* in declarat. *Resp. Vorstii p. 114.* ait inter ministros Hollandiae esse quos non pudeat dicere Symbolum Apostolicum indigere correctione. Quam licentiam, qua nulli Confessioni adstricti esse volunt, Libertinissimum inchoare, quis non videt?

XVI. Utinam vero insimilitate illa prima, & sola, quæ in Symbolo Apostolico fit, Confessione nobis persistere liceret. Sed hæreticorum fraudes id non permittunt; qui omnes Christianorum communem Confessionem, sese quoque approbare simulant. Ut ergo novellæ doctrinæ sensus excluderentur (sic Ruffin. n. 3. loquitur) alia Symbola & Confessiones ab Ecclesia fuere editæ, in quibus non solius Scripturæ verba, sed phrases etiam Ecclesiasticæ, ad hæreticorum

corum dogmata evitanda, fuere assumentæ. Quo nomine Symbolum Nicenum & Athanasianum cum primis celebrantur: & ante seculum Augustæ Carolo V. exhibita Confessio palmarum multis aliis præcipit; ob doctrinæ cœlestis quam proponit puritatem, tanto magis admirandam, quod post tam densas Papatus tenebras & horrendas corruptelas, tanta cum perspicuitate veritas tam breviter proponi potuit.

XVI. Non placuit illa omnibus, sed nec placere potuit, cum lux & veritas itidem omnibus non probentur *Iohann. 3.* Et hæc confessionis & Symbolorum natura est, ut per illa segregatio fiat: ut hostes, desertores, proditores ab amicis veris his ipsis tesseris distinguantur: non ergo mirum eadem hostibus exosa esse. Idem fatum Symboli & Confessionis Apostolicæ fuit, quod tot persecutioes primitivæ Ecclesiæ testantur. David id ipsum expertus unde *Psal. 121. 7.* conqueritur *dum loquebar ipsi ad bellum: & Psal. 116.* connectit fidem, confessionem & adversitates seu crucem.

XVII. Non lubet nec nostri instituti est, omnia quæ contra hanc nostram Confessionem proferunt vel referre vel refellere. Novitatis accusatio ut frequentissima ita notissima. Dillingenses *ICti*, in *Compos. Pacis c. i.* de Confessione nostra agentes, nil frequentius in ore habent, quam *novitatis* & *novatorum* titulum. Forerus sub initium des vberschlags p. 2. gloriatur *de antiquioribus literis* (von den ältern Briefen) Papatus *præ A. C.* & quid frequentius legas apud Pontificios, quām debere nos ex omni antiquitate unum proferre, qui nobiscum in omnibus senserit. Coferus in *Enchir. p. 37.* non posse Evangelicos, nolint velint, diffiteri, ipsos (Pontificios) tot centenis annis in antiquitus per manus tradita Christianismi professione fuisse Ulenberg. *causa. 1. p. 20.* adeoq; antiquitatem inter notas suæ Ecclesiæ referunt.

XIX. Nobis illa vera antiquitas est, quæ *ad antiquum illum dierum Dan. 7.* referri potest: non enim quicquid hic aut ille ante nos dixerit, sed quod Christus, qui ante omnes est, pronunciarit, juxta Cyprianum, attendendum est: is, cum Ignatio Epist. 6., nobis pro archivis est, cui non parere manifestum existitum

rium est. Antiquior enim omnibus veritas, ni fallor, ait Tertull. in Apologet. c. 47. Id verius quod prius: id prius quod ab initio; id ab initio quod ab Apostolis Id. l.4. adv. Marc. cap. 5. Hæc sola & vera & prima antiquitas, qua quicquid posterius, novum est & censeri debet.

XIX.. Nec tamen & posteriorem antiquitatem, hoc est orthodoxum Ecclesiæ, primitivæ cum primis, consensum spernimus; sed licet non judicium & magisterium, indicium tamen & ministerium, eidem concedimus. Pontificis vero nequaquam concedimus quod ab unanimi Patrum confessione, per Augustanam Confessionem secessionem fecerimus. Provocamus ad omnia nostratum Theologorum scripta, in quibus subinde consensus Patrum Scripturæ Dictis jungitur: Integra nostrorum extant volumina sententiis Patrum, nostram Confessionem approbantium, plena: consulat tantum Examen Concilii Tridentini magni Chemnitii, qui hac de re dubitare vellet, & vera nos scripsisse fatebitur. Nostri non est instituti post Homerum Iliada scribere velle, nec thesium id permitteret ratio: sed digito tantum indice monstrabimus, Proavos nostros antiquos Germanos fidem eandem, quam Patres nostri Augustæ confessos esse.

XX. Quod ut probemus. I. In genere ad doctrinam Apostolorum in N. Test. provocamus: & hypothesin hanc alibi à nostris demonstratam presupponimus, quod videlicet omnes & singuli articuli Confessionis nostræ, exactè conveniant cum doctrina ab Apostolis de iisdem articulis proposita. Præmittimus & hanc hypothesin: quod eandem doctrinam, quam Apostoli viri q; Apostolici viva voce Ecclesiis in primo seculo à sese plantatis proposuerunt, in Scripturas quoque retulerint. Evangelium quidem tunc præconiaverunt, postea vero per DEI voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt fundamentum & columnam fidei nostræ futurum, ait Irenæus l.3. c.1.

XXI. Jam vero antiqua Germanorum fides, illa est quæ ab Apostolis primum tradita est. Namque antiquis temporibus

poribus & primis statim N. Test. seculis, Ecclesiæ quoque in Germania fuisse, non tantum ex generalibus Apostolorum effatis, quod fides Romanorum annuncietur in toto mundo Rom. 1.8. in omnem terram exierit sonus eorum Rom. 10, 18. pervenerit in universum mundum fructificans & crescens Col. 1.6. sed & ex plurimorum testimoniis liquet.

XXII. Hæque in Germaniis sitæ sunt Ecclesiæ aliter non credunt, ait Irenæus l.1.c.3. Seculo II. Britanorum inaccessa Romanis loca Christo verò subdita & Sarmatarum & Dacorum & Germanorum &c. Tertullianus adv. Iud. p. 106. Si Alemanno Persas Scythes idcirco, voluerunt devinci, quod habitarent & degarent in eorum gentibus Christiani: quemadmodum Romanis tribuere victoriam, cum habitarent & degarent in eorum quoque gentibus Christiani. Arnob. adv. gentes l.1.p.6. quorum uterque seculo III. vixit. In IV. Seculo Hieronymus in Ep. ad Letam. T. 1. f. 26. Huni discunt Psalterium, Scythie frigora fervent calore fidei; Getarum rutilus & flavus exercitus Ecclesiarum circumfert tentoria: & ideo forsitan contra nos aqua pugnant acie: quia pari religione confidunt. Idem f. 44, ad Gerontiam, in Moguntinensi Ecclesia multa hominum millia ab hostibus Romanorum trucidata afferit. Quin ipsum Hieronymum Treviris Theologiæ operam navasse ex T. 1. Epist. ad Florentium p. 23. patet, cum ibi S. Hilarii prolixum valde librum de Synodis, manu sua descripscerit: inibi dicitur quoq; cum Russino Bonoso & Florentio κατηχήσεων magistros audivisse.

XXIII. Etsi verò per bellicos tumultus Ecclesiæ tūm maximum detrimentum passæ essent, non tamen in Germania penitus deletæ sunt. In V. enim seculo Theodoretus lib. 9. de legibus p. 546. Cimmerios & Germanos inter illos quoque recenset qui crucifixi leges recperint. Eodem seculo Epistola Antonii cuiusdam Episcopi Constantiensis ad Arcadium à Genesero Gothorum rege in exilium acto habetur Tom. V. Bibl. Pat. par. 3. p. 640: ut & Epistole ad omnes Episcopos Germaniae Anastasi I. Tom. 1. Concil. p. 585. & Leonis I. Tom. V. Bibl. Pat. par. 2. p. 926. Sexto quoque seculo in media Germania Ecclesiæ

*fuisse, excidium Thuringiae à Fortunato descriptum T. 6. Bibl.
Patr. par. 2. p. 401. alia ut omittamus ostendit.*

XXIV. Ex quibus patet in Germania Ecclesias plures
jam olim & quidem insignes fuisse; ipsosq; Apostolos & A-
postolicos viros eas plantasse, & cum ceu Eusebius ex Ege-
sippo loquitur Ecclesia cum temporis virgo fuerit, purita-
tem eandem etiam in Germaniæ Ecclesiis repertam fuisse;
sicq; in Germania Apostolorum vocem, quim jam non nisi
in scriptis habemus, per Apostolos Apostolicosq; viros so-
nuisse.

XXV. Placet huc adscribere quæ *Aventinus* diligens hi-
storicus l. 2. *Annal. Bojorum.* pag. 86. de prima Germanorum
conversione refert: *D. Paulus*, ut ipse fatetur ab Hierosolymo-
rum urbe exorsus, per circumiectas quoquo versum regiones, lon-
gè lateq; usque ad Illyricum & Danubium amnem, cultoribus
Deorum primus arma militiæ Christjanæ intulit. *Eius commi-*
lito & cognatus *Lucius Cyrenensis* in *Vindelicia* & *Rhetiis* pro-
vinciisq; *Histro* conterminis, Christjanæ pietatis sementem fecit.
Crescens in *Galatiam*, hoc est, *Gallias Germaniasq;* : *Titus* in
Dalmatiam, ita *D. Paulus* narrat, profectus est: *Thomam Ger-*
manis & *Scythis* prædicasse testis est *Sophronius*. In actis *Divo-*
rum & *Pontificum Laureacensium* scriptum lego, *Divum Mar-*
cum quem *D. Paulus* collegam suum vocat, ejusq; mentionem &
in *Epistola ad Timotheum* & *Philemonem* scripta facit, in *Norico*
Laureaci Philosophiæ nostræ mysteria interpretatum esse.

XXVI. Plura de Ecclesiis Germanicarum in Nori-
co cum primis statu *Idem* p. 125. 136. 155. 175. 204. & seqq. pro-
fert, quæ hic recensere nimis longum foret. Et *Cent. 1. Mag-*
deburg. l. 2. c. 2. ex virtutis *Tungrenium* Episcoporum, *Henrico*
de Ephordia & aliis refertur: *Crescentem Moguntiæ*: *Mæ-*
ternum Eucherium & *Valerium Treveris* & *Coloniæ*: (quorum
iter prolixius *Otto Frising.* l. 3. c. 15. pag. 54. describit) *Egistum*
unum de septuaginta Christi discipulis cum Mariano in Barde-
wick ad fluvium Elmenæ non procul ab eo loco ubi nunc Lune-
burga sita est, Evangelium docuisse. Quomodo item hæ in
Germania plantatae Ecclesiæ ulteriora incrementa sumse-
rint & ad posteritatem quoque propagatae sint in iisdem
Centu-

Centuriis, Centuria II. c.2. p.5. Cent. III. c.2. p.6. Cent. IV. c.2.
p. 23. pluribus refertur.

XXVII. Sanē *Cæsar Baronius* Bibliothecarius Romanus, status Ecclesiastici, primis ab orbe redemto seculis, tām vicinæ gentis Germanæ, intantæ Annalium Ecclesiastico-rum mole, pro eo quo in Germanos proculdubio fuit amōre, mentionem fermē nullam, nisi obiter A. 46. N. 2; facit: Et maximopere allaborat, ut probet fidem Germanorum tantum à Romana sede illaq; jam circa Octavum Seculum multis superstitionibus contaminata dependere. Unde ad Annum 690. N.1. asserit novos *Apostolos in Germaniam missos*, Germaniam enim excoli verbi DEI prædicatione desisse: & adhuc alias fuisse provincias, quibus tenebrae impietatis ex ignorantia veri DEI in cultu Dæmonum perseveraverint.

XXVIII. Quod ejus Epitomator *Spondanus* ita effert: Deus novos Apostolos decrevit ad Germanorum conversionem: quibus et si jam olim Evangelium illuxisset, iidem tamen variis motibus sapienti agitati in pristinas ferè tenebras reciderant, cum & adhuc plures illic essent populi, quibus nunquam fuisse verbum DEI prædicatum & præcipue Frisones & Saxones. Quibus verbis falsitatem sui Antesignani partim ostendit, partim ipse adauget.

XXIX. Falsum enim certe quod quædam provinciæ Germaniæ & nominatim Saxonæ, nunquam verbum DEI habuerint; quod omnino falsum esse superius adducta, tūm ex Scriptura de toto orbe, tūm ex Patribus de Germania in genere, tūm ex Historiis de Egisto in Bardewick verbum DEI prædicante juxta Henricum de Erphordia allata fuerunt. Et infra adducemus Epistolam Hieronymi ad duos Germanos, quos in interiore habitasse Germania, circumstantiæ monstrant.

XXX. Falsum & illud quod Germania prædicatione verbi excoli tum desierit: siquidem Francia & Bajoaria insignes eō tempore habuit Ecclesiæ ut ex *Aventino* & omnibus illorum temporum historiographis patet: & *Ludgerus in vita S. Gregorii* refert, hunc à Bonifacio in cænobio quodam inventum & assumtum fuisse: in vita *Gregorii à Brovve-*

Brovvero edita pag. 3. & in vit. Sturm. pag. 7. scribitur, Bonifacius Noricam regionem ingressus cum Sacerdotes & universos Ecclesiae ordines, ad Catholicam imbueret fidem, cunctosq; ibidem hereticorum errores ab Ecclesiis repelleret, Christi populos quoque gentis illius, licet essent Christiani, ab antiquis tamen Paganorum contagis, & perversis dogmatibus, veracibus Christi doctrinis combiberet &c. Plura ad vanitatem Baronii arguendam afferre non est opus, cum ejus Epitomator ipse id agnoscat, & addita particula fermè assertionem Baronii refutet.

XXXI. Non ergo fuere novi Apostoli respectu universæ Germaniæ, nec hac de causa Romana Ecclesia, præsertim posterioribus istis seculis admodum corrupta, superbum illum matris titulum, quo subinde gloriatur, & Cutsemius inde omnium Ecclesiæ matrem & principem p. 140. Saxon. Catholicae appellat, sibi arrogare potest. Quod idem de Patris Patrum nomine ex quo Pontifici suo splendorem conciliare Bellarminus vult statuimus.

XXXII. Id interim agnoscimus quod novi isti Apostoli, Papæ fuerint emissarii, qui Ecclesiæ Christianæ in Germania sub Reformationis titulo, Romano jugo subdere conati sunt, & tandem magna violentia id perfecerunt: haut obscure id indicat Aventinus l. 3. p. 204. Conventus sacerdotum coacti sunt (in Bojaria) adversus Columbani & Galli (quos tamen ipse magni facit) novas ceremonias, quibus populum Christi sanguine redemptum, liberatumq; in servitutem redigere atque operare contra majorum instituta conarentur. Idem p. 214. & 215. graviter in Ariophalonem & ejus consacerdotes invehitur, & eos variorum criminum (fortè falso) accusat quod acriter Bonifacio, ex autoritate Romani Pontificis cum iis agenti; restiterint.

XXXIII. Sic & Balens in suo Catalogo scribit Bonifacio huic sese opposuisse quosdam doctos viros, scilicet Clementem Scotum & Adalbertum Gallum. Factum id procul dubio, quod omnia Romano Pontifici subjugare annixus fuit. Id quod juramentum Bonifacii quod Baronius ex Wilebaldo Anno 723. N. 4. recenset satis evincit. Et processus

fus contra Virgilium antipodas statuente*m* institutus, quem
itidem non argumentis sed authoritate Pontificis premit,
ut apud Aventinum l. 3. p. 220. videre est, itidem monstrat.

XXXIV. Nec tamen planè negamus in quibusdam Ger-
maniae provinciis particularibus, Christianam religionem
illo tempore rursus exulasse. Sed propterea totius Germaniae
Apostoli, qui ad conversionem illorum à Pontifice mis-
si, dicendi non sūnt. Atque licet hi ipsi simul cū Christi,
Pontificis causam, atq; hanc fortè devotius, egerint: q̄thia
tamen verbum Dei simul attulerunt, per illud filios Deo, suo
ministerio non per omnia puro, genuerunt, conseruit. Ez. 16.
20, 21, 23, 37. & proin pretiosum à vili hic separandum.
Quām male verò illa mixtura tum cesserit, & quomodo fer-
mentum Pontificiæ superstitionis, gravioris idolatriæ
apud recens conversos causa fuerit, memorabile exemplum
in Rugiæ de scriptione apud Honidum & Mercatorem in At-
lante reperitur, quomodo nempe ex veneratione S. Viti
cum Christo, Christo explosō Svantovici idolum natum
fuerit.

XXXV. Ut ergo ad scopum nostrum redeamus, spera-
mus satis jām evictum primam Germanorum fidem illam
fuisse quām ipsi Apostoli tradiderunt, cui etiam constantissi-
me ipsos adhæsse, mox, quando de Symbolo Apostolorum
acturi sumus, demonstrabimus. Atq; hanc fidem ut Apo-
stolicorum virorum viva prædicatione primo acceperunt,
ita ex Scripturis puram conservare summo studio elabo-
rarunt.

XXXVI. Luculentum huic rei testimonium præbet
Hieronymus in Epistola ad Suniam & Fretelam (Nitravensem
& Auguturensem mystas juxta Avent. l. 3. p. 155.) Germanos.
T. 4. f. 34. cum admiratione Biblicum eorum in investigan-
da veritate Hebraica V. T. studium laudans, & quam notus
iisdem fuerit textus Græcus in N.T. non obscurum indicium
subministrans. Lubet ipsa verba referre quæ propositum
nostrum in aliis quoq; illustrant. *Vere in vobis Apostolicus
& Propheticus sermo completus est: in omnem terram exivit*
sonus:

seruus eorum & in fines orbis terra verba eorum (nota hoc contra Baronium & Spondanum) Quis hoc crederet ut barbaræ Getarum lingua Hebraicam quereret veritatem (de Trevirensibus & Transheuenanis inter quos ipse vixerat ita locutus non fuisset) & dormitantibus Grecis ipsa GERMANIA, Spiritus sancti eloquia scrutaretur (insigne elogium quo Germanos in Scripturæ sedula tractatione aliis præfert) Dudum callosa tenendo capulum manus, & dorsi tractandis sagittis aptiores ad stilum calamumq; mollescunt: & bellicosa pectora, revertuntur in mansuetudinem Christianam (non possunt hæc commodè de Germanis à Romanis subjugatis, sicq; mitioribus intelligi ac proinde magna & interiore Germania accipienda.) Sicut autem in N. Test. si quando apud Latinos quæstio exoritur & est inter exemplaria varietas recurrimus ad fontem Græci sermonis, quo novum scriptum est instrumentum: ita in V. Test. si quando inter græcos Latinosq; diversitas est, ad Hebreicam recurrimus veritatem: ut quicquid de fonte proficiat, hoc queramus in rivulis (Græci ergo Latiniq; sermonis fuere hi Germani satis periti, quod & collatio Psalterii in utraque lingua ostendit, nec fuere superficiaria Scripturæ lectione contenti sed in fontibus veritatem agnoscentes ut in N. Test. ipsi eam indagare solebant, ita ob defectum notitiæ Hebrei idiomatis, in V. Test. ab Hieronymo eandem exquirunt.)

XXXVII. Atque in eodem pretio in rebus fidei etiam Scripturam habuisse subsequentes Germanos, vel exinde colligere est, quod cum Gregorius II. per suum Apostolum Vinofridum quem Bonifacium appellavit, Germanos subjugare conaretur, speciosum Scripturæ titulum (proculdubio sciens ipsum alias à Germanis non audiri) prætendit, ita ipsum instruens: *Tu vero non fabulas hominum, nec quæstum tuum, sed Christum, & sacras utriusq; instrumenti literas prædicato.* Aventinus l. 3. pag. 211. sic & Bonifacius sacerdotes cooptat qui oves Christi non suas, cœlesti pabulo non fabulis hominum passant non lanient. Ultriusq; instrumenti exemplaria nocturnæ versent manu versent diurna. Avent. pag. 214. Quin idem Pontifex Gregorius Viviloni & cæteris Bojariæ sacerdotibus scribit:

Scribit: *Ducis editio Synodos celebrandas, in quibus controversiae cause omnium secundum Christi servatoris nostri legem & placita Evangelii, Pauliq; legati Christi scita cognoscantur*, ibid.

XXXVIII. In Catalogo Testium veritatis pag. 93. recitatatur Praefatio in librum antiquum lingua Saxonica conscriptum, in qua de Ludovico Imperatore nec referentur: *Cum divinorum librorum solum modo literati atque eruditi prius notitiam haberent, ejus studio atque imperii tempore: sed DEI omnipotentia atque inchoantia mirabiliter auctum est nuper ut cunctus populus sue ditionis subditus, Theudiscā loquens lingua, ejusdem divinae lectionis nibilominus notionem acceperit. Præcipit namq; cuidam viro de gente Saxonum, qui apud suos non ignobilis vates habebatur, ut V. & N. Testamentum in Germanicam linguam poëtice transferre studeret, quatenus non solum literatis verum & jam illiteratis sacra divinorum præceptorum lectio paraderetur.*

XXXIX. Concludimus primum nostrum argumentum, in quo satis demonstratum, illam esse antiquorum Germanorum fidem, quæ ex verbo DEI desumpta, eidem exactè convenit. A quâ germanâ fide Confessores Augustani nequaquam recessere, sed de sua Confessione in Prefat. ad Carolum V. disertè testantur, quod ex Scripturis sit desumptum: *Offerimus, in hac religionis causa, nostrorum Concionatorum & nostram Confessionem, cuiusmodi doctrinam ex Scripturis sanctis & puro verbo DEI hactenus illi in nostris terris tradiderint, ac in Ecclesiis tractaverint. Et sub finem artic. 21. Hæc ferè summa est doctrina apud nos, in qua cerni potest, nihil inesse quod discrepet à Scripturis. Ac tertio in Epilogo. Tantum ea recitat a sunt, quæ videbantur necessariò dicenda esse, ut intelligi possit in doctrina aut ceremoniis apud nos nihil esse receptum, contra Scripturam &c.*

XL. Progredimur, & II. In specie ex consensu cum Symbolis Catholicis probamus, eandem nostram & antiquorum in Germania Christianorum esse fidem. Symbolis indicitum discretivum supra assignavimus, unde eleganter *Ruffi in Ex-*

C

posit.

posit. fid. n. 2. pag. 565. in bellis civilibus hoc observari ferunt: quoniam & armorum habitus par, & sonus vocis idem, & mos unus est atque eadem instituta bellandi: ne qua doli subreptio fiat, symbola discreta unusquisque dux suis militibus tradit, ut si forte occurrerit quis de quo dubitetur, interrogatus Symbolum prodat si sit hostis an socius.

XLI. Ita ergo consensus in Symbolis, nihil aliud est quam consensus in ipsa fidei confessione. Nam licet supra de fraudibus nonnullorum haereticorum conquesti simus, quod sub oecumenicis symbolis & ipsi latere velint; unde conflictis æquivocationibus novas suas opiniones ad eadem Symbola referre sat agunt; juxta illud *Irenæi ὅμοια λαλῶντες αὐόμοια δὲ Φεγγῶντες*: Attamen ea falsitatis & præstigiarum natura est, ut sese instar soricis prodant: nec unquam haeresis ita occultari potuit, ut a diligentioribus non fuerit comprehensa, quomodo a simplicitate Catechetica & confessione fidei discedat.

XLII. De nostris Confessoribus sancte testari possumus, germanam fide ipsos & candore egisse, atque ab omni fraude, occultatione & dolo fuisse quam alienissimos. Secuti nimirum monitum Hieronymi ad *Pammachium*: *Do consilium ut aperte aut fidem Ecclesiae predices, aut loquaris ut credis.* Et res ipsa loquitur, scopum eorum unicè ad id directum fuisse, ut candidè suam de religione sententiam proponerent, & ab omnibus aliter sentientibus sese separarent, id quod antitheses annexæ cum primis probant. Samosateni Sophisticiam, de qua *Eusebius*, Arianorum strophas, de quibus *Epiphanius*, Origenistarum glaucomata, de quibus *Hieronymus*, Pelagianorum fraudes, de quibus *Augustinus*, Nestorianorum latebras, de quibus *Cælestinus* conqueruntur, ad orcum cum piis nostris præcessoribus damnamus.

XLIII. Symbola Ecclesia complura habet, ceu & Nestorio in Ephesino, & Eutycheti in Chalcedonensi cum primis opposita, suam laudem merentur. Tria tamen sunt præci-

pua

pua quæ σύνοψις omnium articulorum fidei continent, & non tantum de uno vel altero capite contra hunc vel illum agunt: *Apostolicum* nempe, *Nicenum* in Synodo Nicena Anno 325. compositum, & *Athanasiopum* in Synodo Alexandrina Anno 371. approbatum.

XLIV. *Symbolum Apostolicum*, verbis quidem quibusdam aliis ac jam recitari solet, re ipsa tamen quoad principales articulos idem. *Irenæus* l. 1. cap. 2. ita refert, quod nempe Ecclesia fides ab Apostolis accepta sit in unum Deum Patrem omnipotentem, qui fecit cælum & terram, & mare & omnia quæ in eis sunt. Et in unum Iesum Christum filium Dei nostræ salutis causa incarnatum, & in Spiritum Sanctum, qui per prophetas DEI dispensationes & adventus prædicavit, & ortum ex virgine, & passionem & resurrectionem à mortuis, & cum carne in cælos adscensum dilecti Domini nostri Iesu Christi, & è cælo in gloria Patris adventum ipsius ad instauranda omnia, & à morte ad vitam revocandam omnem mortalium omnium carnem &c.

XLV. Hanc fidem antiquorum Germanorum quoque fuisse idem *Irenæus*, (cui ob viciniam Germaniæ status præ aliis notus esse poterat) ibidem testatur, non tantum in genere afferens: Ecclesiam per universum orbem usq; ad extremos terræ fines dispersam, fidem hanc ab Apostolis eorumq; discipulis acceptam, conservare, perinde atque unam domum incolens, unam animam unum idemq; cor habens, & quasi uno ore prædicta cap. 2. & 3. Sed & dum in particulari quasdam Ecclesias enumerauit, Germaniam in fidei hujus sincerâ & constante approbatione primo loco ponit, inquiens: Ac nego haec quæ in Germaniis sit & sunt, Ecclesia, aliter credunt aut aliter tradunt (αγάπη γεμαῖαις ἴδειμέναις ἐπλησίαις ἄλλως πεπιστευκασιν, ή ἄλλως τρόποδιδόσιν) nec quæ in Hispaniis aut Galliis aut in Oriente, aut in Aegypto, aut in Africa, aut in mediterraneis orbis regionibus sedem habent.

XLVI. Constantiam porrò & diligentiam patrum nostrorum, in cuenda fidei hujus sinceritate, idem *Irenaeus l.3. cap.4.* ita describit post præmissam Symboli repetitionem: *Hanc fidem qui sine literis crediderunt, quantum ad sermonem nostrum, barbari sunt: (qui illi Irenæo in Galliis scribenti barbari alii quam ex superius nominatis Germani, & quidem interiores imperio Romano nondum addicti? Hispani enim, cum Oriente Ægypto Africa & mediterraneis regionibus Romanis & quæ ac Galli accensendi & à barbaris pari jure ac in Galliis scribens Irenæus secernendi sunt) quantum autem ad sententiam & consuetudinem, & conversationem propter fidem, per quam sapientissimi sunt & placent DEO, conversantes in omni justitia & castitate & sapientia. Quibus si aliquis annunciarerit ea, quæ ab hereticis inventa sunt, proprio sermone eorum colloquens, statim concludentes aures, longo longius fugient, ne audire quidem sustinentes blasphemum colloquium.*

XLVII. Eandem laudem etiam Confessores Augustani merentur, qui, cum AntiChristus multas horrendas abominationes fidei Apostolicæ contrarias, ex variis hæresibus contextas in Ecclesiam invexisset, Augustana Confessione coram toto orbe contestati sunt, se illas toto corde improbare, & simplicitatem fidei juxta Symbolum Apostolicum approbare: ceu & singuli articuli eò directi sunt, ut Symbolo Apostolico sua constet veritas & integritas; & in tertio A. Conf. Articulo disertis verbis ad Confessionem illam antiquorum Germanorum provocant scribentes; docent &c. juxta Symbolum Apostolorum.

XLVIII. Alterum Symbolum Universale Nicenum est, in quo propter Arii blasphemias, secundæ Personæ vera DEITAS plenius explicanda fuit: atque cum ὁμογενὴ vox Ariani formidini esset, ceu Patres ex lecta in Niceno Concilio Eusebii Nicomediensis Epistola viderunt, in tractatu fidei eam posuerunt, teste *Ambroſio l.3. de fid. c.7.* quam & ut notam fidei summo studio retinuerunt: ita ut ne literam addere &

dere & in ὄποις τοις μεταρε non permiserint Athan. in lib. de' decret. synod. Nicenæ; ceu & Homoufiani ab Asianis propter ea appellati sunt.

XLI X. Ad antiquos Germanos nostros Nicenum Symbolum quoque pertinere, ex Concilio Sardicensi liquet: si quidem inter 376. Patres, qui illi Concilio interfuerunt, etiam Germaniæ Episcopi numerantur. In titulo enim Epistole Synodalis ad Alexandrinos, mentio fit eorum quoque, qui ex Bannoniis, Daciis, Norico &c. adfuerant, apud Athanas. Apol. 2. pag. 400. Et in altera Epistola inter subscriptiones Episcoporum Galliæ, Maximi etiam nomen reperitur, quem Trevirensium Episcopum fuisse, mox audiemus pag. 406. & in Tomis conciliorum pag. 437. 444.

L. Jam verò in Synodo Sardicensi Symbolo & Fides Nicena repetita & per omnia confirmata. Etsi enim Theodosius l. 2. cap. 8. & Sozomenus l. 3. cap. 11. aliam fidei formulam editam esse scribant: Athanasius tamen cum reliquis Alexandriæ congregatis in Epist. ad Antiochenenses. p. 85. & T. i. Conc. p. 488. planè id negat afferens, decreto sanctum Sardis esse, ne quid ulterius de fide scriberetur, & sese contentos esse Nicena fide, ut cui nihil deesset, & in qua integra & solida pietas contineretur: neq; edendam esse aliam professionem Fidei, ne illa quæ Niceæ scripta est, suos numeros non habere videretur, neve illis, quibus libido est, semper nova statuere, occasio hujusmodi suppeditaretur, ut iterum atq; iterum de Fide defiant.

LI. Nihilominus postea propter Pneumatomachos, in Concilio Constantinopolitano quædam de Spiritu Sancto addita fuerunt. Quæ omnia veteres Germani non tantum approbarunt, sed & postea suo studio effecerūt, ut propter controversiam cum Græcis de processione Sp. S. & Athanasiano Symbolo adderetur filioq;, etiam contra Pontificis Romani voluntatem; quod ne quidem Severinus Binius in notis ad Concil. Constantino negare potest. T. i. p. 544. dum ex M. C. 3 gift.

gist. Sent. Dist. i. refert: Leonem III. à Carolo Magno rogatum, ut verba predicta ad Symbolum adderentur, non modo id facere penitus recusasse; verum etiam illud ipsum absq; eo additamento in argentea tabula exaratum, in altari post corpus S. Pauli perpetuò custodiri voluisse. Eodem Binio tamen teste id additamentum à Francis receptum, tenacius retentum, & in Symbolo fidei in Arelatensi Concilio sub Carolo M. (imò jam ante sub Pipino Anno 767. id erat definitum, in Comitiis in Gentiliaco habitis Goldast. Constit. Imperi. T. I. p. 16.) recipiatum, imò tandem ad petitionem Henrici Imperatoris à Benedicto VII. etiam Romæ receptum fuit.

LII. Nostra Augustana Confessio Symbolum hoc itidem suum esse agnoscit. Namq; ὡμοστόν in I. Articulo recipit, expressè asserens, quod tres personae sint ejusdem essentiae: Jam vero supra audivimus, τὸ ὡμοστόν, quasi formale hujus Symboli esse, unde & ipsi addicti Homousiani ab Arrianis dicti, & cā ipsā notā ab Arrianis & Señiarrianis distincti fuerūt. Et quid multis in re clara opus, cum prima Primi Articuli verba id disertè testentur: Ecclesia magno consensu apud nos docent, Decretum Nicenae Synodi, de unitate essentiae & de tribus Personis, verum & sine ulla dubitatione credendum esse.

LIII. Tertium universale Symbolum Athanasianum est, quod planè nostræ Germaniæ asserimus, siquidem Treviris id ab Athanasio censetur compositum, dum in puto inibi lataret: quod inscriptio, quæ adhuc hodie apud Trevirenses monstratur, testari dicitur. Idq; tanto magis notandum quod in illa fermè tempora, compositio hujus Symboli incident, in quibus Hilarius in Fragmentis l. i. p. 47. 48. Liberium Pont. Rom. anathematizat: Hæc est perfidia Ariana: Anathema tibi à me dictum Liberi. E contrario Episcopis Germaniæ prime & secundæ, insignem constantiæ laudem tribuit, eo quod missam ex Syrmensi oppido infidelis fidei impietatem, non modo non suscepérint, sed nunciatam etiam significavimus.

*catamq; damnarint (contrarium Liberius fecerat) Ideoque
exclamat. O gloriose conscientiae vestrae inconcussam stabilita-
tem! O famam fidelis petræ (certè non Liberij Petrini suc-
cessionis, tum nimis infidelis) fundamine domum! O inte-
meratae voluntatis illæsem imperturbatamq; substantiam. Vid.
omniā Hilarium de Synodis.*

LIV. Sed Baronius, quod de Symbolo Athanasio Trevi-
ris composito diximus, fabellam vocat *Anno Chr. 340. n. II. 12.*
13. 14. quem Binus in Notis ad Symbol. T. I. p. 420. sequitur.
Fundamentum ipsorum est: quod Treviros in exilium missus
sit Athanasius à Constantino M. & honorificè à Maximo ex-
ceptus, quæ fugæ non convenient. Sed non opus fuit ope-
rosè probare, quod Baronius facit *An. 336. N. 19.* Trevirensē
Athanasij exilium Constantini M. tempore, quod apud nos
extra dubium: hoc probandum erat quod nunquam post-
ea Treviris fuerit vel esse potuerit. Certè sexto Anno
post obitum Constantini, cum ad pœnam quæreretur (Ba-
ronius hoc cum exilio confundit) Treviros concessit, te-
ste Hieronymo in *Chronico Eusebij*, hucq; actio cum Constan-
te, in qua Maximum jam mortuum testem esse potuisse, di-
cit, ipse *Athanas. in Apol. I. p. 304.* referenda videtur.
Quidni ergò & in exilio sexennali, cum Alexandriæ diu-
tius latere non posset, ad notos Trevirenses redire quo-
que & ad tempus, *Lupo in Historia Maximi referente*, late-
re potuisset?

LV. Quod verò Baronius cum Binio Romæ conscri-
ptum censet, merum cerebri ipsorum somnium est, ideoq;
præter commune figmentum, quo ex arbitrio in certa causa
libero (juxta Athanasii verba ab ipso Baronio *A. 340. n. I.*
citata) ordinarium judicem omnium causarum Papam
faciunt: fingit porrò, Athanasium, qui sponte venerat
(n. 4.) ut reum citatum fuisse: communicationem (*Ecclesiæ Doctorum tantum!*) cum reliquis sine edita con-
fessione habere non potuisse: Romæ in archivo con-
fessio-

fessionem latitasse, & tamen ab Africano quopiam, Augustino & Toletanis traditam: post multa annorum curricula demum inventam, sed ubi? quando? à quo? tacet. Omnia hæc probatione & omni veritatis specie carent.

LVI. Supra audivimus, quosdam æstimare in *Synodo Alexandriana Anno 371*. Symbolum hoc in tota Ecclesia receptum esse, partim quia quædam Symbolo Niceno addita quæ in Symbolo Athanasiano etiam habentur; partim quia can. 5. libelli cuiusdam Occidentalium fit mentio, iuxta quod recipiendi sint illi qui Antiochiae Trinitatem confessantur. Quicquid sit de scriptionis loco & inventionis ac promulgationis modo, cum nemine anxius litigamus: nobis sufficit antiquos Germanos, eo tempore quo orbis terrarum ingemuit, & se Ariapum esse miratus est, dicente Hieron. in Dial. cont. Lucifer. eandem cum Athanasio & Hilario exilibus fidem confessos esse, & constanter retinuisse.

LVII. Similes confessores Germania An. 1530. Augustæ habuit, quos ipsos Athanasii fidem quoque retinuisse, res ipsa, in *Articulis Primo & Tertio*, loquitur, in quibus multa ex Athanasij Symbolo petita inveniuntur. Concludimus ergò & hoc argumentum, denuò repetentes: Antiquorum Germanorum fidem ex Symbolis tribu. Catholicis certissimè colligi, cum eadem Symbola habuerint & approbarint: Augustanam verò confessionem illis exactè conformem esse. Unde Confessores sub finem art. 21. clara voce testantur: *Nihil in doctrina ipsorum esse, quod discrepet ab Ecclesia Catholica.* Et in princip. arti. abusuum, scribunt: *Ecclesiæ apud se de nullo articulo fidei dissentire, ab Ecclesia Catholica.* Et in Epilogo. in doctrina ac ceremoniis apud se nihil esse receptum contra Scripturam aut Ecclesiam Catholicam, quia manifestum sit ipsos diligentissimè cauisse, ne qua nova & impia dogmata in Ecclesiæ nostras serperent.

Thema

LVIII. Thēma dēnique nōstrū de conformitate confessionis nostræ cum fide antiquorum Germanorū, ad oculum demonstrare possimus **III.** In Individuo, quando ordine omnes articulos examinamus. Illos enim universos & singulos, præterquam quod antiquissimæ & primæ veritati, Scripturis comprehensæ, ut & veritati & antiquitati normatæ in Symbolis expositæ, conformet; etiam antiquorū Germanorū approbatione particulari non destitui, secundum seriem articulorum ostendere fore facile, si ratio thesium permitteret.

LIX. Quæ cum nobis observanda sit, sufficiat hac vice id in uno monstrare articulo, sed illo principali & quam maximè internos & Pontificios controverso; **Quarto** nempe qui de *Justificatione nostra coram D E O* agit: de quo *Andreas Fabricius in Harmonia Augustanae Confess.* p. 36. Hic articulus juxta Apologiam declaratus, ex Schola Simonis Magi, contra Ecclesiæ Catholice consensum, est repetitus. Et Job. à Daventria ibid. Hunc Articulum, qui dissensionum, schismatum, errorumq; mundo ansam dedit, hautquaquam censuræ praeterire debebat, utpote erroncum & catholice doctrinae adversantem.

LX. Articulus hic est: *Doeent quod homines non possint justificari coram D E O propriis viribus, meritis aut operibus, sed gratis justificantur propter Christum per fidem, cum credunt se in gratiam recipi, & peccata remitti propter Christum, qui suā morte, pro nostris peccatis satisfecit.* Hanc fidem imputat *D E U S* pro justitia oram ipso.

LXI. Quibus verbis ingenua, in thesi & antithesi, de nostra Justificatione editur Confessio. Causa efficiens principalis est *D E I gratia*; unde dicitur nos gratis justificari & in gratiam recipi; cui opponuntur propria vires, post lapsum semper residuae, & ante vel in justificatione cum gratia præveniente externâ cooperante. Causa meritoria est *Christi satisfactio, propter Christum, qui sua morte, pro nostris peccatis*

D

peccatis

peccatis satisfecit: cui opponuntur propria merita tam congrui ante, quam condigni in justificatione. Causa instrumentalis est fides, quæ credit se in gratiam recipi & peccata remitti, cui opponuntur, propria opera. Causa formalis est peccatorum remissio & imputatio justitiae: cui opponitur ex propriis justificatio.

LXII. Scripturis hoc exactissime consonat, planeque ex DEI verbo desumptum est. *DEI enim misericordia, Eph. 2. 4. gratia Rom. 3. 24. dilectio & charitas, II. dd. justificationis nostræ causa efficiens est. Vicissim omne id quod in nobis hæret excluditur, Es. 43. 25. 26. Ez. 36. 25. 32. non tantum quia ante regenerationem mortui, Eph. 2. 1. Col. 2. 13. sed etiam quia non sumus in auctoritate nobis tanquam ex nobis, sed in auctoritate nostra ex DEO est, I. Cor. 3. 5. ut cor nullas vires habet se vel solum, vel cum divina potentia creandi ita nec mundandi & recreandi, Ps. 51. 12. Meritum Christi itidem unica causa salutis meritoria, non enim aliud nomen datum est in quo salvi esse possumus Act. 4. ipse est ἡλαυνὸς I. Job. 2. 7. ἡλασθέρων Rom. 3. 15. Nullum apud homines meritum congrui, quis inter homines prior dedit illi? Rom. 11. 35. nullum condigni, passiones Pauli etiam Christo compatientis, non sunt dignæ (ἀξια) ad futuram gloriam, Rom. 8. 18. Fides unicum medium, quo gratiam DEI apprehendimus, filij DEI reddimur Job. 1. 12. Gal. 2. 16. cap. 3. 26. Eph. 3. 17. idque sine operibus, Rom. 3. 5 & 4. Gal. 2. & 3. Tit. 3. In justificationis enim negotio, opera fidei opponuntur. Forma denique justificationis est remissio, seu non imputatio peccatorum, & imputatio quæ per fidem fit justitiae Christi, Rom. 4. 3. 4. 3. 6. nequaquam vero in justitia propria consistit, Philip. 3. 9.*

LXIII. Quæ hactenus ex diversis Scripturæ locis produximus, majoris perspicuitatis gratia, εὐδέλεον proponuntur Rom. 3. 24. *Justificamur gratis, per gratiam ipsius (en habes causam principalem DEI misericordiam gratitam) per redemtionem quæ in CHRISTO JESU (vides causam)*

causam meritoriam Christi satisfactionem) Quem proposuit
D E U S propitiationem per fidem in sanguine ipsius (Ecce cau-
sam instrumentalem, fidem meritum Christi applicantem)
ad ostensionem justitiae suæ, per remissionem peccatorum (habes
causam formalem , justitiae imputationem, ut in subseqq.
deducitur, & remissionem peccatorum) Non ovum ovo,
lac lacti similius, quam prædicatio Paulina & fides Augu-
stana.

LXIV. Compendiosè hoc ipsum itidem *Oecumenicis*
Symbolis proponitur. In *Apostolorum Symbolo* non tantum
in II. Articulo αποτέλεσματα illa producuntur, quæ ad
Mediatorium Salvatoris nostri unici officium spectant, sed
& unica ad vitam æternam via, per remissionem peccato-
rum monstratur. Quod & in *Symbolo Niceno* repetitur,
& additur propter nos homines & nostram salutem de cœlo
filium D E I descendisse. Sic & in *Symbolo Athanasiano* ad Chri-
stum reducimur, qui pro nostra salute passus sit. Et quod sub
finem *Symboli*, judicium juxta facta hominum bona & mala
instituendum dicitur, nostræ non contrariatur confessioni,
cum judicium visibile secundum visibilia invisibilis fidei
signa instituendum, hominibus indicetur.

LXV. Eadem fuit fides antiquorum Germanorum.
Irenaeus *Symbolo* quod Germanis assignat l. i. cap. 2. sub si-
nem annexit: quod Christus justis & sanctis (ἁγίοις) qui ipsius
præcepta servaverunt, atq; in ipsius caritate, partim jam inde ab
initio, (ut infantes post Baptismum discedentes) partim ex pa-
nitentia perstiterunt, vitam donet χαρισματικ; atque incorru-
ptibilitatem largiatur, δωρήσηται.

LXVI. Sed distinctias hæc evolvenda. Atque causam
efficientem salutis nostræ, esse gratuitam Dei misericordiam
asserit B. Ludgerus in vita Bonifacii & Gregorii, à Brovvero edi-
tio p. 1. At illud (gaudium Domini) pervenientes, dum largien-
te gratuita gratia Christi intraverimus felicitatem perennem,
nemo tollet à nobis in sempiternum: quoniam ad illud in initio,
pro conditoris proposito conditi sumus, & post lapsum primi homi-

us in mortem, Redemptoris nostri misericordi visitatione ad idem
revocatis, ad quod per venturi in die novissimae necessitatis, si certis-
fima spe in diebus mortalitatis hujus, & hortamenta sequimur spi-
ritualium Patrum: Semper nobis maxima gaudendi causa sit
ipse Deus.

LXVII. Hanc verò universalem Germaniae confessio-
nem tum temporis fuisse, ex Comitiis Aquisgranensibus à Ludo-
vico Pio Anno 818. habitis liquet constit. 31. Quidam DEO so-
lummodo confiteri debere dicunt peccata, quidam verò sacerdoti-
bus confitenda esse percensent. Quod utrumq; non sine magno
fructu, intra sanctam fit Ecclesiam, ita duntaxat, ut & DEO qui
missor est peccatorum, confiteamur peccata nostra & cum
David dicamus: delictum meum cognitum tibi feci, & injusti-
tias meas, & tu remisisti iniquitatem peccati mei: Et secundum
Apostoli institutionem; Confiteamur alterutrum peccata nostra,
& oremus pro invicem ut salvemur. Confessio itaq; que DEO
fit purgat peccata, ea verò que sacerdoti fit docet qualiter pur-
gentur peccata: Deus namq; salutis & sanitatis author &
largitor, plerumq; hanc præbet suæ potentiaë invisibili admini-
stratione, plerumq; medicorum operatione: apud Goldast. Constit.
Imper. l.3. pag. 227.

LXVIII. Causam meritoriam salutis nostræ, unicam
Christi mortem constituunt itidem Germani nostri. Id ex
Agenda quadam antiqua Ecclesiæ Coloniensis, ipse Ullen-
bergius Caus. 14. pag. 462. refert, verbis ex Germanico in La-
tinum translatis: Credis te non posse nisi per mortem Christi sal-
vari? Respondet infirmus; Etiam. Tum illi dicitur: Age ergo,
dum superest in te anima, in hac sola morte fiduciam tuam consti-
tue; in nulla alia re fiduciam habe; huic morti te totum com-
mitte, hac sola te totum contege, totum immisce, te in hac morte
totum confige, in hac morte totum involve. Etsi Dominus Deus
voluerit te judicare, dic: Domine mortem Domini nostri Iesu
CHRISTI objicio inter me & tuum judicium, aliter tecum non

CONTEN-

contendo: *Et si tibi dixerit, quia peccatores; dic: Domine mortem D. N. I. C. pono inter te & peccata mea.* Si dixerit tibi quod meruisti damnationem, dic: *Domine mortem D. N. I. C. obtendo inter me & mala merita mea, ipsiusque meritum offero pro merito, quod ego debuisse habere nec habeo.* Si dixerit, quod tibi est iratus, dic: *Domine mortem D. N. I. C. oppono inter me & iram tuam.*

LXIX. *Causam organicam beneficia Dei apprehendenter solam fidem esse*, prædicavit *D. Severinus*, referente *Aventino l. 2. Annal Bojorum pag. 174.* *Docebat DEO immortali confidere, & spem omnem in Christo Domino praesideque sitam esse.* Et *Iohan. Hoffmeist. in Harm. Aug. Conf. Fabric. pag. 46.* scribit: *Ante exortum hunc in Ecclesia DEI tumultum, nemo fuit offensus particula illa sola, quam jam teneret quorundam aures vix ferrè queunt, nemo siquidem unquam in jus vocavit D. Ambrosium, quod affirmari hominem solā fide justificari.*

LXX. *Causam formalem nostræ Justificationis diximus consistere in imputatione justitiae Christi, & remissione peccatorum*: aliquo modo id explicat *Ruffin. in Exposit. Symboli*, (qui cum Hieronymo doctrinam Catecheticam in Germania discens, istud inde hausit) *Num. 39. De remissione peccatorum sufficere deberet sola credulitas.* *Quis enim causam a rationem requirat, ubi indulgentia principalis est?* & tamen cum terreni regis liberalitas discussioni non sit obnoxia, ab humana temeritate discutitur divina largitio? Solent enim cum irrisione dicere adversum nos pagani, quod ipsi nos decipiamus, qui putamus crimina, quæ opere commissa sunt, verbis posse purgari, & a junt: *Nunquid potest qui homicidium commisit, homicida non esse?* aut adulter non videri, qui adulterium perpetravit? *Quomodo hujuscemodi criminum reus, sanctus effici nobis subito videtur & purus?* Sed ad hæc, ut dixi, melius fide quam ratione respondeo. *Rex enim est omnium qui promisit, terra cœlique Dominus est qui hæc pollicetur.* *Vis ut ei qui me hominem ex terra fecit non credam, quod ex criminoso me faciat innocentem,*

D 3

& qui

¶ qui me cum effon cecus fecit videret, eum effem fardus audire
me fecit, qui mibi claudo reddidit gressum, innocentiam mibi per-
ditam non poterit reparare?

LXXI. Antithesin hujus articuli proponit Carolus M.
in Capitulari Francofurt. l. i. cap. 15. apud Goldast. pag. 40. Pro-
pitiorum superponitur, quia scilicet legalibus sive Evangelicis
præceptis, quæ in eo fundata sunt, supereminet misericordia ejus-
dem mediatoris, per quam non ex operibus legis, quæ fecimus nos,
neque volentes neque currentes, sed ejus miseratione salvamur.
Concludimus, Germanorum antiquorum & nostrorum con-
fessorum de Justificationis negotio sententiam, eodem mo-
do, quo Gregorius Pontifex Epistolam de Synodis instituendis,
ad Germanos missam, olim concludebat, apud Aventinum l. 3.
pag. 214. 215. Nemo se perfectum, nemo justulum, nemo sanctu-
lum esse confidat. Tota vita Christiani pænitentia est &
bellum, imbecilli & homines sumus. Omnes
egemus clementia DEI op:imi
maximi.

ביהנָה לְיִצְרָקֹת

Coll. diss. II. 192,31